

Güç-Çıkar Çatışmasında Avrupa Birliği'nin Doğu Akdeniz'deki Normatif Gücü: Yunanistan Örneği¹

Hasan BOZTÜRK*, Buket ÖNAL**

ÖZ

Avrupa Birliği'nin (AB) Doğu Akdeniz'e olan ilgisi geçmişten günümüze artmaktadır. Akdeniz geneliyle başlayan ilginin zamanla Doğu Akdeniz üzerinde odaklandığı görülmektedir. Bölgenin özellikle AB ülkelerinin sömürge devletleriyle olan yakın ilişkileri, ticaret yolları ve enerji güzergahları açısından konumu bölgeye olan dikkatin toplanmasına neden olan unsurlar arasında sıralanabilir. AB de bu bağlamda Akdeniz ve Doğu Akdeniz Bölgesine ilişkin Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'ndan (AKÇT) günümüze değin kapsamlı politikalar yürütmektedir. Ancak bu politikaların uygulama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Yeni yaklaşımlar kapsamında Manners'ın normatif güç temelli yaklaşımlarının uygulanabilirliği değerlendirmeye alınmaktadır. Bu çalışma AB'nin Doğu Akdeniz politikalarının normatif güç temelli yaklaşımlar bağlamında incelenmesini ve Atina Yönetiminin ulusal çıkar temelli yaklaşımlarının değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma bulguları gerek kıyıdaş devletlerin kendi aralarındaki çözüm bekleyen sorunlarının gerekse de bölge dışı aktörlerin politikalarının AB'nin normatif güç temelli yaklaşımlarının başarı şansını etkilediğini ortaya koymaktadır. Çalışma sonuçları Yunanistan'ın da benzer şekilde normatif güç temelli yaklaşımları gerçekleştirme kapasitesinin düşüklüğünü yansıtmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Avrupa Birliği, Yunanistan, Güç-Çıkar, Normatif Güç

JEL Sınıflandırması: N44

EU's Normative Power in the Eastern Mediterranean in the Power-Interest Conflict: The Case of Greece

ABSTRACT

The European Union's (EU) interest in the Eastern Mediterranean has been increasing from past to present. It seems that the interest that started with the Mediterranean in general focused on the Eastern Mediterranean over time. The close relations of the region, especially between EU countries and colonial states, and its location in terms of trade routes and energy routes can be listed among the factors that attract attention to the region. In this context, the EU has been carrying out comprehensive policies regarding the Mediterranean and Eastern Mediterranean Region since the European Coal and Steel Community (ECSC) until today. However, various difficulties are encountered in the implementation process of these policies. Within the scope of new approaches, the applicability of Manners' normative power-based approaches is being evaluated. This study aims to examine the EU's Eastern Mediterranean policies in the context of normative power-based approaches and to evaluate the national interest-based approaches of the Athens Administration. The study findings reveal that both the pending problems between the riparian states and the policies of extra-regional actors affect the chances of success of the EU's normative power-based approaches. The study results reflect Greece's similarly low capacity to implement normative power-based approaches.

Keywords: Eastern Mediterranean, EU, Greece, Power-National Interest, Normative Power

JEL Classification: N44

Geliş Tarihi / Received: 06.11.2024 Kabul Tarihi / Accepted: 04.01.2025

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

¹ Bu çalışma *Güç-Çıkar Çatışmasında Avrupa Birliği'nin Doğu Akdeniz'deki Normatif Gücü* başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

* Dr., Balıkesir Üniversitesi, Kepsut MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, hasanbozturk@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6313-6939.

** Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, buket.onal@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9075-257X.

1. GİRİŞ

Uzun ve zorlu süreçlerle dolu bir geçmişe sahip AB'nin yapısı itibariyle tanımlanması kolay olmamaktadır. Kendine has özellikleriyle bilinen ve eşi benzeri olmayan AB, klasik bir federatif yapıdan ziyade hükümetler arası özellikleri barındıran ve birçok alanda ulus devletlerin yetki devri yaptığı ulusüstü bir yapıdır. AKÇT'den günümüze zorlu süreçleri aşmaya çalışan ve Monnet tarafından da dile getirildiği gibi krizler üzerine inşa edilme sözünü hatırlatan çokça örneği aşmaya çalışmaktadır. AB'nin bir entegrasyon süreci içinde olduğu ve bu sürecin devam ettiği bilinmektedir. Beraberinde de ortak dış ve güvenlik bağlamındaki söylemlerle birlikte AB'nin daha geniş coğrafyalarda söz sahibi olmak istediği anlaşılmaktadır. Bunun için de diğer aktörlerin aksine farklı politikalar izlemeye çalışmaktadır. Yine ekonomik temeller çerçevesinde bir barış projesi olarak başlayan entegrasyon sürecinde AB, “demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları” söylemleriyle “Sert Güç/Hard Power” dışında farklı bir konumda bulunmaktadır. AB, söz konusu yaklaşımları ve değerleriyle bölgesel bir konumlandırma hedeflemekte, böylece dünya siyasetinin önemli bir aktörü olmak istemektedir.

Çalışmada Manners'ın AB'yi normatif güç tanımlamasından hareketle Doğu Akdeniz politikaları irdelenmektedir. Nitekim AB'nin geçmişten günümüze normatif güç temelli yaklaşımlarıyla Doğu Akdeniz'de kalıcı ve sürdürülebilir çözümü hedeflediği savunulmaktadır. Buna karşın hem kıyıdaş devletlerin kendi aralarındaki çözüm bekleyen sorunları hem de bölge dışı aktörlerin izledikleri politikaları AB'nin normatif güç temelli yaklaşımlarının başarı şansını olumsuz yönde etkilemektedir. AB'nin Doğu Akdeniz'in sorun yumağına dönme riski bulunan çok aktörlü yapısında izleyeceği politikalar ve çözüm üretme kapasitesi dünyada yakından izlenmektedir. Böylesi bir atmosferde kıyıdaş devlet olarak kabul edilen Atina yönetiminin AB dışında ulusal çıkar temelli yaklaşımları da AB'nin önemli bir sınavı olarak takip edilmektedir. Bu bağlamda öncelikle temel kavramlar üzerinde durularak normatif güç anlatılmakta ve klasik güç tanımlamalarına atıf yapılmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemiyle çapraz okuma yapılarak Yunanistan tezlerinin AB'nin politikalarının belirlenen konular çerçevesinde birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanarak analiz edilmesi neticesinde özgün bir çalışmayla literatüre katkı sunulması amaçlanmaktadır. Çalışmada doküman analizi ve örnek ülke incelemesi yapılmaktadır. Literatür taramasında konunun köküne inilmekte ve AKÇT dönemine gidilen ortam anlatılmaya çalışılmaktadır. Çünkü AB'nin krizler üzerine bina edildiği görüşünün gelecek perspektifi açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda Yunanistan'ın stratejik hedefleri geçmiş tecrübelerle birlikte ele alınma fırsatı vermektedir. Çok aktörlü ve sorunlu kıyıdaş devletlere rağmen AB'nin normatif güç odaklı yaklaşımlarının sürdürülebilir ve kalıcı çözümü özendirceğine inanılmaktadır. Doğal olarak Yunanistan'ın ulusal çıkar temelli yaklaşımlarının AB'nin bu ilkeleri arasında yer alan Manners'in sürdürülebilir barış, sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetim başlıklarının ön plana çıkacağı öngörülmektedir. Aksi halde bölge dışı aktörlerin devreye girmesiyle kıyıdaş devletlerin sürdürülebilir çözümler üretmesi kolay olmayacaktır. Bu nedenlerle Yunanistan'ın her ne kadar ulusal çıkar temelli yaklaşımları olsa da sürdürülebilir çözümlere odaklanması zorunluluk olacaktır. Kapsamlı ve özgün bir konu olması hedefiyle yola çıkılan çalışmada normatif güç kavramı Manners'tan hareketle açıklanmakta ve AB ile Yunanistan'ın politikaları bu bağlamda ele alınmaktadır. Aynı zamanda Doğu Akdeniz'in stratejik yapısı ile hassas olan ve iş birliğini zorunlu kılan enerji dengesi irdelenmeye çalışılmaktadır. Nihayetinde de olası gelecek senaryoları ortaya konulmaktadır. Bunu yaparken de Manners'ın sürdürülebilir barış, sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetim gibi ilkelerinin uygulanma ihtiyacı dile getirilmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

AB ile ilgili Manners tarafından yapılan normatif güç tanımlaması Doğu Akdeniz özelinde incelemeye alınmaktadır. Üye devletlerin ulusal çıkar temelli yaklaşımları bazı temel kavramların üzerinde durulmasına ihtiyaç doğurmaktadır. Burada güç ve çıkar kavramları ön plana çıkmaktadır.

Güç kavramı ülkeler arası ilişkilerin incelenmesinde belki de en fazla karşılaşılan husus olarak görülmektedir. Zira uluslararası ilişkilerin en temel kavramlarından biri olarak gücün akla geldiği genel kabul görmüş bir yaklaşımdır (Keyik ve Erol, 2019: 12). Güç, bir aktörün başka bir aktörün davranışını etkileme ya da değiştirebilme kabiliyeti olarak anlaşılabılır (Turan, 2015: 324). Çalışmalarında güç kavramını en çok kullanan isimlerden olan Morgentau, politikayı güç mücadelesi olarak tanımlamış olmasına rağmen net bir tanım üzerinde durmamıştır (Arı, 2017: 135). Morgentau “Uluslararası siyasetin temel amacı ne olursa olsun güç her zaman en yakın amaçtır” ifadelerini kullanmaktadır (Morgentau, 1948: 13). Daha net bir tanımlama ise Dahl tarafından ortaya konmaktadır. Şöyle ki, iki aktör üzerinden bir tanım formüle edilerek A aktörünün B aktörü üzerindeki etkisinden bahsedilmektedir. Tanımda A aktörünün B aktörü üzerindeki gücü ve oluşturabileceği maksimum kuvvet vurgulanmaktadır (Dahl, 1957: 202).

Literatürde karşılaşılan diğer bir tanımlamada ise “eğer bir aktör diğer bir aktöre istediklerini yaptırabilme kabiliyetine sahipse o aktör güçlü” olarak nitelenebilmektedir (Goldstein ve Pevehouse, 2017: 87-88). Daha geniş anlatımla ve bir örneklendirmeye bakıldığında A aktörünün, B aktörü üzerinde davranış değişimine yol açması, normalde yapmayacağı bir davranışa zorlaması ve güç sahibi iddiasında olan aktörün istediği yöne evrilmesinden söz edilmektedir (Heywood, 2015: 44). Uluslararası ilişkiler bağlamında değerlendirildiğinde çıkar ile ulusal çıkar kavramları benzer şekilde değerlendirilmektedir. Ulusal çıkar kavramı, ulusal hükümetlerin siyasi bağımsızlığın ve toprak bütünlüğünün korunması gibi uluslararası düzeydeki refah hedefleriyle anılmaktadır. Doğal olarak da ulusal çıkar kavramı uygulamada ulusal güvenlik ile eşanlamlı halde görülmektedir. (Oppenheim, 1987: 370-372). Realist bakış açısına göre, uluslararası politikanın oluşumu güç ve çıkar mücadelesiyle açıklanmaktadır (Uzgel, 2004: 21-22). Buradan da anlaşılabacağı üzere her devletin ulusal çıkarını koruduğu ve devletlerin birbirlerine güvenmediklerinden hareketle başka bir devletin kendilerine saldırmasından endişe duyulmaktadır (Keyik ve Erol, 2019: 26).

Üzerinde durulması gereken diğer bir kavram da normatif güç olmaktadır. AB ile ilgili yapılan hemen tüm çalışmalarda derinlemesine bir incelemeye yer verilmesi halinde II. Dünya Savaşı sonrası üzerinden değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Çünkü savaş sonrasındaki kaotik ortamda hedef “bir daha savaşmama” temelinde bir yapı oluşturmaktır. Akabinde de geçmişte tartışıldığı üzere “Büyük Kara Avrupası Kıtası” ve “Avrupa Birleşik Devletleri” (Karluk, 2014) gibi büyük hedefler söz konusudur. Avrupa Topluluğu oluşumu sırasında farklı hedefler olsa da nihayetinde “Süper Avrupa Devleti” yerine ulusal devletlerin dönüştürülmesi marifetiyle sağlanacak bir bütünleşme yolu seçilmiştir (Canbolat, 2023a: 119-120). Bu tercih yapılırken de ortak çıkar adına başlayan ulusal çıkar feragati mantığından hareketle yola çıkılmış ve zamanın koşulları çerçevesinde sürdürülecek bir Avrupa entegrasyonu hedeflenmiştir. Zaten AB, devletleriyle kurumlarıyla ve vatandaşlarıyla bir bütün olarak kapsayacak şekilde bir bütünleşme mantığıdır. Ödülü de refah ve güvenlik olarak ifade edilmektedir (Canbolat, 2014: 291). AB’ye ilişkin çokça tanımlama yapmak mümkün olmakla birlikte AB üyesi devletlerin ulusal çıkarlarıyla ortak çıkarlar çatışabilmekte ve bu husus belki de AB içindeki en büyük sorunu oluşturmaktadır (Ultan, 2013: 159-163). Yine de birçok örnek tecrübeleri olan AB’de hemen her krizden ders çıkarılabilen bir sistem mantığı da bulunmaktadır (Canbolat, 2014: 308). Normatif güç deyince akla gelen Manners 2002 yılında ilan ettiği savıyla AB’yi sivil ve askeri güç kavramlarından ziyade normatif güç şeklinde tanımlamış ve daha sonra söz konusu savını 2006

ve 2008 yıllarında yayımladığı makaleler ile savunmayı sürdürmüştür (Vatandaş, 2018:155). Arı'nın değerlendirmesine göre ise normatif güç yaklaşımlarını devletlerin dış politikalarını meşrulaştırma araçları olarak kullanabildiklerine dikkat çekilmektedir (Arı, 2021: 506).

Monnet tarafından kaleme alınan 1978 tarihli *Memoris* isimli çalışmada “Avrupa’nın krizler üzerine inşa edileceği” ifadesi kullanılmış ve AB’ye giden süreçte anıları kaleme alınmıştır. AKÇT’den AB’ye giden sürecin mimarlarından olan Monnet bu çalışması ile alana önemli katkılar sunmuştur.

“Avrupa Birliği ve Türkiye Uluslararası Bir Sistemde Ortaklık” adlı eseriyle alana katkı sunan Canbolat, AB’nin her ne kadar konjonktüre göre farklı dönemlerde üç ayrı topluluk olarak ortaya çıksa da Avrupa’nın güvenliğini sağlamaya yönelik tekil bir iradeye dayalı uluslararası sistem olduğunu ifade etmektedir (Canbolat, 2023a: 110-265). Canbolat ayrıca “Örümcek Evinde Oturulmaz” kitabının “AB’ye Bakış” başlığında “AB’yi hem siyasal bir sistem hem de refah ve güvenlik sistemi (Canbolat, 2014: 289-290) olarak tanımlamaktadır. Ülger’in yayımladığı “Avrupa Birliği Rehberi” kitabında AB’ye ilişkin temel bilgilerin yer almasının yanında Doğu Akdeniz’e yönelik tespitleri önemli görülmektedir. Ülger’e göre, Doğu Akdeniz’de çatışma ve gerilim potansiyeli mevcuttur. Bunun nedeni de salt bölgedeki yeni kaynaklar değil kıyıdaş olarak sayılan devletler arasında çok sayıda siyasi ve hukuki anlaşmazlıkların bulunmasıdır (Ülger, 2020: 263).

Literatürde verilen birkaç örneğe rağmen gerek Türkiye’de gerekse uluslararası alanda hem AB hem de Doğu Akdeniz özelinde çokça çalışma mevcuttur. AB’nin bölgeye dair politikaları Yunanistan’ın örnek ülke olarak seçilmesi ve bu hususların normatif güç bağlamında incelenmesine dair bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu makale Yunanistan’ın dünya siyasetindeki hedefleri ile AB üyesi olması bağlamında ele alınmış ve ulusal çıkar temelli yaklaşımları açısından incelenmiştir. Manners, 2002 yılında kaleme aldığı “Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?” adlı makalesinde AB’yi normatif güç olarak tanımlamıştır. Örnek ülke olarak seçilen Yunanistan’ın bölgede kıyıdaş devlet olarak görüldüğünden hareketle hem Türkiye ile olan köklü sorunları hem Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile olan ilişkileri hem de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile var olan sorunları Atina yönetiminin politik hedefleri ile birlikte ele alındığında dikkatlerin çevrildiği bir noktaya işaret edilmektedir.

3. AB’NİN NORMATİF GÜCÜ

Manners’in 2002 yılında kaleme aldığı makalesinde de vurgulandığı üzere AB olası hedef ve çıkarlarına; demokrasi başta olmak üzere hukukun üstünlüğü ve insan hakları bağlamında öncelikler içeren normatif araçlarla ulaşmaya çalışmaktadır (Manners, 2002: 241). Siyasi bir varlık olarak AB’nin oluşumu büyük ölçüde elit güdümlü, antlaşmaya dayalı, yasal bir düzen olarak gerçekleşmiştir. Bu nedenle anayasal normları, uluslararası kimliğini belirleyen önemli kurucu faktörleri temsil etmektedir (Manners, 2002: 244-245). İfade edildiği üzere AB politika üretim ve norm dağıtım sürecinde altı yolla dokuz hedefe ulaşmaya çalışmaktadır. Şekil 1’de Manners’in tanımlamasından yola çıkılarak AB’nin ilkeleri ve politika hedeflerine yer verilmektedir.

Şekil 1: Normatif Güç ve Hedefler

Kaynak: (Manners, 2002: s. 236-243) yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1’de görüldüğü üzere normatif gücün aktarılma yollarından ilki kendiliğinden sirayet etkisidir. Sırayla diğer yöntemler aktarılmaktadır. *Kendiliğinden sirayet etkisi* ile AB’nin bayrak, marş, tek para, Dokuz Mayıs Avrupa Günü gibi semboller vasıtasıyla normları yayılmaktadır. Ayrıca kurucu isimlere atıflar yapılarak Avrupa’nın kültür kentleri ve AB’nin kurumsal varlığını göstermesiyle bu işlem hayata geçirilmektedir. Kopenhag Kriterleri, farklılık içindeki birlik, komşuluk politikası ile ortaklık ve iş birliği gibi sembolik yaklaşımlarla da hareket edildiği görülmektedir (Kaya, 2020: 35). Manners değerlendirmesinde normların yayılması ve fikirlerin AB’den diğer siyasi aktörlere kasıtsız olarak yayılmasından söz etmektedir (Manners, 2002: 244).

AB normlarının yayılması konusunda seçilen bir diğer yol *bilginin yayımı*dır. Bu yol AB’nin açıklayıcı iletişim girişimleriyle birlikte yeni politik eylemlere ilişkin farklı iletişim süreçleri izlenmesiyle alakalıdır. Bu manada AB kurumları tarafından ortaya konan eylem planı çerçevesinde hareket edilmesine ilişkin değişik iletişim olanaklarından yararlanılması hedeflenmektedir (Manners, 2002: 244).

Prosedürel yayılma başlığına bakıldığında güncel bilgiler bağlamında AB’nin genişleme süreci önemli yer tutmaktadır. Burada yine uluslararası bir örgüte üyelik konusu ve AB’nin üçüncü taraflarla yaptığı anlaşmalar ya da kurduğu ilişkilerden söz edilmektedir. Manners örnek olarak 1994’ten bugüne Güney Afrika Kalkınma Topluluğu ile yürütülen bölgeler arası ilişkiler ve AB’nin Dünya Ticaret Örgütü üyeliği ya da AB’nin genişlemesini göstermektedir (Manners, 2002: 244).

Transfer başlığında ise AB’nin üçüncü ülkeler ya da organizasyonlarla büyük oranda maddi yollarla ürünlerin alışverişi, farklı alanlarda yardımlarda bulunulması durumundan bahsedilmektedir. Bu yöntemle gerçekleşen aktarım, ilgili normların hedef ülke ya da ülkelere ulaştırılmasında bir nevi havuç sopa kavramları üzerinden yapılan değerlendirmenin vücut bulması olarak görülebilir. Bu manada mali ödüller ve ekonomik yaptırımlar önemli argümanlar olarak değerlendirilmektedir (Manners, 2002: 245).

Açık yayılım başlığında AB’nin doğrudan doğruya üçüncü ülkelere yönelik fiziki varlığı bağlamında bir çağrışım bulunmaktadır. Komisyon delegasyonlarının ve Üye Devletlerin büyükelçiliklerinin rolü bu başlığa örnek oluşturabilir. Bir başka örnek ise dışişleri bakanları

troykasının, Komisyon Başkanının hatta eski Yugoslavya'da olduğu üzere izleme misyonlarının varlığı gösterilebilir (Manners, 2002: 245).

Kültürel filtreleme başlığı ise uluslararası normların ortaya çıkarılması ve yayılması arasındaki etkileşime dayanmaktadır. Normlar üçüncü ülkeler ve örgütler üzerindeki politik karar alma süreçlerini etkilemekte ve normların öğretilmesine, uyarlanmasına ya da reddedilmesine yol açmaktadır (Manners, 2002: 245). AB'nin küresel sahnedeki ilerici rolünün bir parçası olarak uluslararası kabul görmüş normları yeniden şekillendirmek için hareket etme şeklini ifade ettiğini savunan Langan, AB'nin ilgili iletişim biçimi aracılığıyla dış ortakların politika hedeflerini değiştirmek için normatif güç uyguladığını dile getirmektedir (Langan, 2012: 245-246).

Manners'ın ortaya koyduğu tezde AB'nin normatif altı değer içinde dokuz hedef belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu hedefler içerisinde en öncelikli konumda bulunan *sürdürülebilir barıştır*. Zira bu ilkede bir anlamda söz konusu kriz halinin ya da çatışmanın çözümüne odaklanılmaktadır. AKÇT'den AB'ye ve günümüze değin ortaya çıkan anlaşma metinleri derinlemesine yorumlandığında hemen tüm vurguların özet itibarıyla barıştan, AB değerlerinden ve insanoğlunun esenliğine yönelik yaklaşımlara odaklandığı görülmektedir. Schuman Planında belirtildiği üzere burada temel amaç bir daha savaşmamayı düşünmenin ötesinde maddesel anlamda da imkânsız hale getirilmesidir (Manners, 2002: 242). Canbolat'ın bakışına göre de AB "uzun tarihsel süreçteki tecrübelerin, acıların, savaşların mecbur ettiği yeni bir ortak yaşam modeli arayışının ürünüdür" (Canbolat, 2014: s. 293).

AB'nin ve Manners tarafından ortaya konan dokuz değer ikincisi *özgürlüktür*. Burada 1997 Amsterdam Zirvesi'ne işaret etmek önemli olacaktır. Çünkü bu zirvede hukukun üstünlüğü, demokrasi ilkeleri gibi özgürlük boyutu son derece güçlendirilerek AB'nin temel ve kurucu prensiplerinden olmuştur. Bu tarihten yaklaşık üç yıl sonra Nice şehrinde düzenlenen Avrupa Zirvesi'nde hayat bulan Temel Haklar Şartı ve beraberinde bütünleşen Avrupa Anayasası, AB'nin özgürlük anlayışına yönelik önemli bir örnek olarak değerlendirilmektedir (Kaya, 2020: 30).

Demokrasi hedefi Manners'ın ortaya koyduğu ve AB'nin öncelikleri arasında yer alan anlayışıyla kurucu AB antlaşmaları, Zirve kararları, Avrupa Komisyonu'nun (Komisyon) üye aday devletlere yönelik hazırlanan ilerleme raporlarında yer alan ve ilkeler bütünü olarak görülen önemli bir husustur. Üçüncü olarak sunulan bu ilke kapsam itibarıyla demokrasinin, hukukun üstünlüğünün, insan haklarının ve azınlık haklarının bütüncül bir çerçevede yorumlanması hedefiyle değerlendirilmektedir. AB'nin normatif bu ilkesi AB'nin kurucu antlaşmaları içerisinde önemli bir yeri olan 1992 Maastricht Antlaşması'nda da ortaya konduğu gibi "AB özgürlük ve demokrasi ile insan haklarının yanında temel özgürlüklerin sağlanmasına saygı ile hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine inşa edilmesi" sürecinin temel unsurlarındandır (Saatçioğlu, 2016: 770). AB'nin üçüncü ülkelere demokrasi ihracı ile ilgili yoğun çaba sarf ettiği ve bu hususa kayda değer şekilde önem verdiği düşünüldüğünde çeşitli yöntemlere başvurusu da kaçınılmazdır. AB bu yöntemleri hayata geçirirken askeri güç kullanmak yerine ekonomik ve kurumsal teşvikler vasıtasıyla hareket etmeyi seçmektedir. Malum olduğu üzere AB 2004 genişlemeleriyle yeni komşularla tanışmıştır. Bu manada AB, Avrupa Komşuluk Politikası (AKP) ve bunun gibi bir dizi yaklaşımı hayata geçirmeye başlamıştır. Buradaki en önemli fark; üye aday ülkelerin aksine komşu ülkelere yapacakları reformlar karşılığında üyelik sözünün verilmemiş olmasıdır (Saatçioğlu, 2016: 772-780). 2004 genişlemesiyle AB'nin Doğu Akdeniz'e komşu olmasıyla yeni bir müdahillik durumu ortaya çıkmış ve Doğu Akdeniz özelinde yeni bir yaklaşımla politika üretmeye odaklanılmıştır.

İnsan hakları hedefi, AB ile ilgili ilkeler konu edildiğinde akla gelecek ilk hedeflerden biridir. Hem üye ülkelerin hem aday ülkelerin hem de üçüncü ülkelerle kurulan ilişkilerde insan hakları hususu ciddi yer tutmakta, üyelik için ve bir dizi iş birliği ortamının oluşması için ön şart

olarak insan haklarının yer aldığı görülmektedir. AB ayrıca kadınların, çocukların ve azınlıkların haklarını da son derece önemsemektedir. Üye adayı devletlerin bu konuda yaklaşımları da ön şart olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda Birlik'in üçüncü ülkeler ile imzalanan anlaşmalarında da gündemde tutulmaktadır (Efe, 2010: 48).

Manners tarafından ortaya konan bir diğer norm olan *hukukun üstünlüğü*, AB'nin temel değerlerinden biridir. Bir nevi AB'nin üye ülkeleri ve AB kurumlarıyla aday ülkeler ve üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkilerde ortaya koydukları temel bir yaklaşımdır. Böylece AB'nin kurduğu ilişkilerde normatif temelli bir yaklaşım sergilediği düşünülmektedir (Manners, 2008: 51). Hukukun üstünlüğü ilkesinde hukuk kurallarının, diğer güçler, kurumlar veya bireylerden üstün olduğu ifade edilmektedir (Heywood, 2004: 187).

Diğer bir hedef olan *eşitlik* AB hukukunda ve politikalarında temel bir prensip olarak ön plana çıkmaktadır. Bu prensip tüm bireylere, cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellik, dil, din veya inanç, politik veya diğer düşünce, engellilik, yaş veya cinsel yönelim gibi özelliklere dayalı ayrımcılığa karşı eşit koruma sağlamaktadır. Eşitlik ilkesi, AB'nin temel değerlerinden biri olarak kabul edilmekte ve kuruluş sözleşmeleri başta olmak üzere hukuki belgelerinde yer almaktadır (Manners, 2008: 51-52).

Manners tarafından belirlenen *sosyal dayanışma* hedefi ise yirmi yedi üyesi bulunan AB'nin bu ilkeye yönelik kararlı bir tutumunu ortaya koymaktadır. Sosyal dayanışma ilkesi üye ülkelerin yanı sıra aday ülkeler ve üçüncü ülkelere yönelik de yukarıda sözü edilen altı yolla aktarılmaya çalışılmaktadır. Bunun için de üyelik şartı olarak sunmak başta olmak üzere çeşitli anlaşmalar ve teşviklerle yer edinmektedir. Genel itibarıyla sosyal dayanışma ilkesi, AB'nin hem üye devletler arasında hem de üçüncü taraflarla yürüttüğü diyaloglarında sosyal adalet ve sosyal ortaklık gibi unsurlar kapsamında gündeme gelmektedir (Manners, 2008: 53). Bu yaklaşım da AB'nin söz konusu normları salt kabul etmek değil aynı zamanda içselleştirme bağlamında ele alındığında da önemli bir mesaj vermektedir (BM AIS and HR, 2023).

Sürdürülebilir kalkınma hedefi ise AB'nin sınırsız ekonomik büyüme ile hem politik hem de ekolojik anlamda bir dengeden söz etmektedir. AB'nin ilgili mevzuat maddelerinde de yer alan bu ilke aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın AB politikalarında ve eylemlerinde yönlendirici bir görev üstlenmektedir. Kuşku yok ki, AB bu politikalarını genişleme ile aday ülkelere ve üçüncü ülkelere, kalkınma politikaları, ticaret anlaşmaları, çevre yaklaşımları ve dış politika yoluyla da AB sınırlarının ötesine taşımayı hedeflemektedir (Manners, 2008: 54). Bir örnek vermek gerekirse 1997 yılında Kyoto'da, 2001 yılında Bonn'da, 2002 yılında ise Johannesburg'da gerçekleşen iklim değişikliği odaklı toplantılarda AB bir duruş sergilemiş ve alternatif enerji kaynaklarına yönelme konusunda çağrıda bulunarak çevrenin korunmasına ilişkin bir ekonomik gelişmişliğe çağrı yapmıştır (Lucarelli, 2006: 4). Nitekim AB'nin bu yöndeki politik davranışları günümüze kadar devam etmiştir. Avrupa Yeşil Mutabakatı ve AB üye devletlerinin katılımının sağlanması ile çevre sorunlarının en aza indirilmesi ve iklimsel manada sürdürülebilir bir küresel iklim eylem planı lanse edilmektedir (Karakuş vd., 2022: 48-49).

Son bir hedef olarak düzenlenen *iyi yönetim* ise esas itibarıyla bir kurumun ya da topluluğun yönetilme şeklini tanımlamaktadır. Bu bağlamda akla ilk olarak katılımcılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik anlamları gelmektedir. Bevir'den aktarımla yönetim, idare-yönetme olgusuyla ilişkilendirildiğinde iş birliği ve düzen odaklı ele alım söz konusu olacaktır. Doğal olarak da bağlayıcı bir kavramdan yola çıkılmakta ve bu bağlamda alınacak bağlayıcı kararların hem hükümet hem de hükümet dışı birimlerin etkileşimine odaklanılmaktadır (Bevir, 2012).

4. DOĞU AKDENİZ SORUNU VE AB'NİN POLİTİKALARI

Doğu Akdeniz'i iyi anlayabilmek ve bölgeye ilişkin hadiseleri daha iyi yorumlayabilmek için doğru ve kapsamlı bir şekilde tarif edilmesi ve jeopolitik konumunun iyi okunması gerekmektedir. Bilindiği üzere Doğu Akdeniz yarı kapalı bir denizdir. Buna rağmen ulaştığı ve ulaştırdığı coğrafya çok geniş ve stratejik konuma sahiptir. Buradan hareketle Akdeniz, Asya, Avrupa ve Afrika'yı, Atlas ve Hint Okyanusları ile birbirine bağlayan, Süveyş Kanalı ve Cebelitarık Boğazı gibi kritik geçiş yollarına sahip olan bir coğrafyadan söz edilmektedir. Akdeniz'i Doğu ve Batı olmak üzere iki havza şeklinde tanımlamanın genel kabul gördüğü ifade edilebilir. Beceren'in tarifıyla bu iki havzayı birbirinden ayıran sınır; Tunus'taki Bon Burnu ile Sicilya Adasının batıya uzanan ucu olan Lilibeo burnu arasında çizilen hattır. Ülger'e göre de Doğu Akdeniz ülkeleri Tunus, Libya, Mısır, Filistin, İsrail, Lübnan, Suriye, Ürdün, Türkiye ve Yunanistan ile Kıbrıs Adası ve Malta'dan ibarettir (Ülger, 2020: 259).

Doğu Akdeniz'de salt bir enerji mücadelesinden söz etmek hadiseyi açıklamayı gölgeleyebilir. Her ne kadar enerji keşifleriyle ilgili gelişmeler enerji odaklı bir odaklanmaya yol açsa da bölgesel anlaşmazlıklar ve güç mücadeleleri ile birlikte bölgeyi ele almak daha gerçekçi olabilir. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki, var olan anlaşmazlıklara enerji odakla keşifler eklendiğinde işin içinden çıkılması daha zor hale gelmektedir. Çünkü çok yönlü ve çok aktörlü bir yapıya dönüşmüş yapısıyla sorunlar daha da karmaşıklaşmaktadır. GKRY ve İsrail kendilerini enerji alanında yeni bir konuma getirecek olan sondaj faaliyetlerini sürdürme konusunda istekliyken ve büyük sözleşmeler imzalarken hem ilginin kendilerine yönelmesine hem de daha fazla enerji rezervi bulunabileceği öngörüsüyle kıyıdaş ülkeleri de hareketlendirmektedir. Ayrıca sadece kıyıdaş ülkeler değil bölgesel ve küresel ülke ve yapıların da ilgisini çekmektedir. Bu manada kıyıdaş ülkelerin Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) belirlemeleri ve çeşitli anlaşma yollarını tercih etmeleri yeni krizlerin habercisi olmuştur (Grigoriadis, 2014: 124). BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin yorumlanmasında Mısır, İsrail, Filistin (Gazze Şeridi), Lübnan, Suriye, Türkiye, KKTC, GKRY ve Yunanistan; diğer devletlerin hak ve yükümlülüklerini saygı göstermek koşuluyla bölgede hak sahibi oldukları vurgulanmaktadır. İlk olarak Mısır tarafından 1969 yılında faaliyete başlanan bölgede gerek öncesinde gerekse sonrasında hak sahibi olduğu düşünülen ülkeler tarafından MEB ilan edilmeye başlanmış ve zamanla günümüze değin gelinmiştir (Telci ve Yorulmaz, 2020: 8). Doğu Akdeniz'deki söz konusu kıyıdaş ülkeler şu an enerji bağımlısı konumunda olsalar da böylesi bir fırsatı yakalama şansı ile artık ihracatçı ülke olma konumuna ulaşabileceklerini düşünmektedirler (Önal, 2023: 73). Nitekim böylesi bir durum ile bölgede bir dizi iş birliği süreci de belirmiştir. Gelecekte de bu tarz iş birliklerinin ortaya çıkması muhtemeldir. Hatta böylesi iş birlikleri zorunlu görülmektedir. Ayrıca enerji maliyetlerinin düşürülmesi ve teknolojik imkanlar açısından da birlikteliğe gitmek hem daha doğru olacak hem de taraflar kendilerini bu iş birliklerine zorunlu hissedeceklerdir. Prontera ve Ruszel bakımından yüksek maliyetli bu tarz yatırımlar, uzun süreli planlama ve siyasal manadaki istikrarı zorunlu hale getirmektedir. Bu alanda iş yapan ulusal ya da çok uluslu şirketler veya organizasyonların, devletler arasındaki siyasal ilişkilerin durumuna karşı çok duyarlı oldukları unutulmamalıdır (Prontera ve Ruszel, 2017: 145). Dolayısıyla enerji alanıyla ilgili bir hususun ortaya çıkması devletlerin siyasal ilişkilerini ve ittifak tercihlerini de etkilemektedir. En önemli örnek İsrail-GKRY-Yunanistan üçlü iş birliği süreci gösterilebilir. 1949 yılında Yunanistan, Arap-İsrail uyuşmazlığında İsrail aleyhtarı bir tutum sergilemiş; 2007-2008 sonrasında ise İsrail ile Yunanistan yakınlaşmaya başlamıştır. Böylece enerji alanında ortaya çıkan yeni durumlar, İsrail-Yunanistan-GKRY arasındaki yakınlaşmayı kolaylaştırmıştır (Ozan, 2022: 2273). Çok sayıda uluslararası aktörün müdahil olmak istediği Doğu Akdeniz'de kıyıdaş ülkeler deniz yetki alanları bağlamında Kıta Sahaneliği ve MEB Sınırlandırma Anlaşmaları imzalamaları ile ilgili bir dizi sürece dahil olmaktadır. Böylesi süreçler bölgenin asıl sorunu olan deniz yetki alanları paylaşımını da beraberinde getirmektedir. Bu anlaşmalar uluslararası hukuk bağlamında tüm ülke haklarının

dikkate alınması sonucunda imza edildiği şeklinde duyurulmaktadır. Ancak burada bazı görüş ayrılıkları ortaya çıkmakta; geçmişten gelen bölgesel anlaşmazlıkların da eklenmesiyle çözümü zorlaşan bir noktaya evrilmektedir. Aynı zamanda söz konusu iki ülke arasında yapılan anlaşmalar üçüncü ülkelerin menfaatlerini de zedelemektedir (Çakırca, 2022: 1). 2009 ile 2011 yılları arasında, İsrail ve Kıbrıs Adası açıklarında hidrokarbon bakımından zengin üç büyük doğal gaz yatağının keşfedilmesi Doğu Akdeniz için önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir (İzol, 2022: 59). 2009-2011 yılları arasında İsrail ve Kıbrıs Adası kıyıları olarak tabir edilebilecek Leviathan ve Afrodite sahalarında ve 2015 yılında Mısır kıyılarında yani Zohr sahasında bulunan doğal gazın tüm bölgede ve dahası ülkelerin enerji güvenliği politikaları tercihlerinde ciddi manada dönüştürücü etkisi olacağı düşünülmelidir. İsrail açısından değerlendirildiğinde bölgedeki büyük gaz keşifleri yapan ilk ülke olma özelliği bulunmaktadır. Yeni ihracat yolları ve altyapı projeleri ile ilgili de söz konusu gazın paraya çevrilmesi için ilk hamleyi yapan ülke olarak bilinmektedir. 2010 yılının temmuz ayında Leviathan gaz sahasındaki önemli keşifle birlikte Başbakan Netanyahu, Yunanistan Başbakanı Papandreu'ya İsrail ve Yunanistan'ı Kıbrıs Adası üzerinden bağlayacak bir boru hattı önermiştir. Burada salt İsrail açısından stratejik bir kazanım görüntüsü çıkarılmamalıdır. Bu aynı zamanda Yunanistan açısından da enerjiye dair yapılacak anlaşmayla stratejik ortaklığın temel taşlarının döşenmesi anlamına gelebilir. Tel Aviv yönetimi, GKRY ve Atina'nın enerji bakanları, alternatifli planlar dahilinde alt yapı hazırlıkları için ortak görev güçleri oluşturmuşlar, yakınlaşmayı ve enerji temelli stratejik ortaklığı pekiştirmek için çaba sarfetmişlerdir. Dönem itibarıyla bakıldığında Ankara ve Tel Aviv ilişkileri Mavi Marmara olayları neticesinde zayıflama sürecine girmiştir. Bölgede İsrail ve GKRY tarafından çıkarılacak gazın Yunanistan üzerinden Avrupa pazarlarına taşınmasına yönelik East Med projesi ve Adanın güney kıyısında Vassilikos yakınlarında İsrail ile GKRY ortaklığında bir sıvılaştırılmış gaz tesisi kurulması planlanmıştır. Bununla birlikte yeni projelerin hayata geçmesi de gündeme alınmıştır (Prontera ve Ruszel, 2017: 145-146).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan Doğu Akdeniz sorununu tanımlaması ise Yunanistan ve GKRY odaklıdır. Çünkü Dışişleri Bakanlığı nezdinde bölgedeki sorunun kaynağı Yunanistan ve GKRY yöneticileri ile maksimalist hedefleridir. Dolayısıyla Ankara ve Lefkoşa'nın haklarının yok sayılmasıdır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021). Bölgede bulunan kıyıdaş ülkelerden özellikle Türkiye'nin tanımadığı GKRY ile olan ilişkiler ve Ankara'dan başka bir devlet ya da kuruluş tarafından devlet statüsüyle tanınmayan KKTC'nin yanı sıra bölge dışı aktörlerin bölgeye müdahil olmak istemeleriyle bir çözüme ulaşmak da zorlaşmaktadır. Aslında Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon kaynaklarının gün yüzüne çıkması bölgede daha yakın iş birlikleri için önemli fırsatları sunduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Bunun yanında ne yazık ki, çatışma potansiyeli de unutulmamalıdır (Önal, 2023: 75). Ülger'e göre de bölgede çatışma ve gerilim atmosferi mevcuttur. Kıyıdaş olarak sayılan devletler arasında çok sayıda siyasi ve hukuki anlaşmazlıklar bulunmasından bahisle; anlaşmazlıkların bir bölümü çözüme ulaşmada yaşanan zorluklar ya da imkansızlıklar nedeniyle dondurulmuş vaziyette beklerken, gelecek açısından alevlenme ihtimali vardır. Dolayısıyla bölgedeki ilişkiler ve gelişmeler dostluk temelinden değil de rekabet ve hasımlık üzerinden yorumlanmaktadır. Hatırlatmak gerekirse Türkiye ile Yunanistan arasındaki uyuşmazlıklar özellikle Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs Adası dışında soğumaya bırakılmıştır. Kimi zaman ısınma süreçleri yaşansa da belirli bir noktadan sonra durulmaktadır. Bu unsurların dışında Yunanistan'ın 1981 yılında AB (AT) üyesi olması ve 2004 yılında GKRY'nin Birlik'e üye kabul edilmesi ikili itilafların çok boyutlu bir yapıya bürünmesine yol açmıştır (Ülger, 2020: 263). Görüldüğü üzere Doğu Akdeniz'i kriz haline getiren unsurlar salt enerji temelli görülmemelidir. Bunun yanı sıra köklü ve çözümü kolay olmayan ve alt yapısı güçlü krizlerin rehberliğinde meydana çıkmaktadır. Bu nedenle de çok boyutlu bir hale büründüğü görülmektedir. Kıyıdaş ülkeler arasındaki rekabet ve çatışma risklerini tanımlarken söz konusu arka planı görmek bu açıdan çok önemlidir. Türkiye ile Yunanistan, Türkiye ile GKRY, Türkiye ile Mısır ve Türkiye ile İsrail arasındaki itilaflar ve ittifaklar sorunu daha da karmaşık hale getirmektedir. BM Deniz

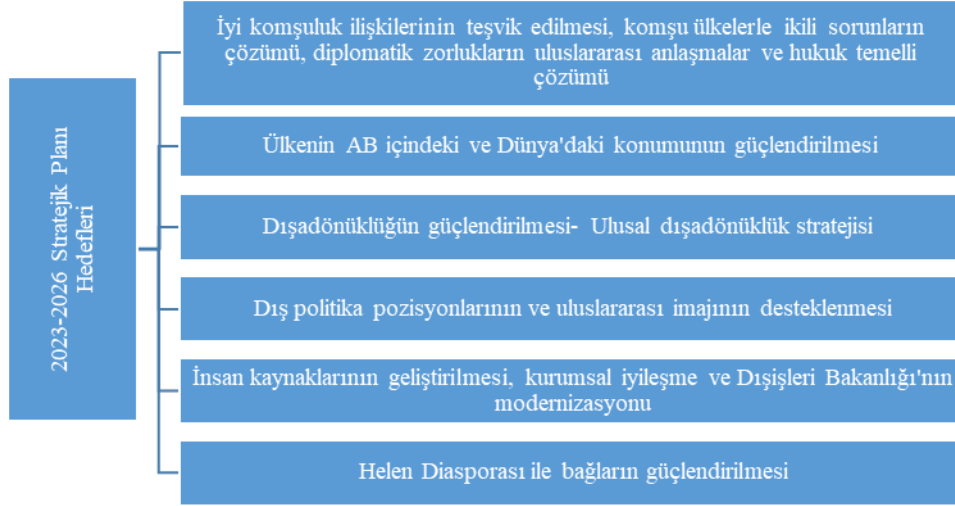
Hukuku Sözleşmesi'nde yer alan 200 deniz mili menziline ilişkin hükmü ikili ve çok taraflı itilafları ortaya çıkarmakla birlikte çözüme giden yolu da engelli hale getirmektedir (Adar ve Toygür, 2020: 1-3). İsrail'in gaz rezervleri ile ilgili faaliyetleriyle gün yüzüne çıkan; Türkiye, Yunanistan, GKRY ve KKTC temelli başlayan; İsrail başta olmak üzere Mısır ve Libya gibi kıyıdaş ülkelerin yaptığı ikili ve çok taraflı anlaşmalar ile Yunanistan'ın Meis Adası üzerinden deniz yetki alanlarına ilişkin iddiası sorunu daha da karmaşık hale getirirken, bölge dışı aktörler olarak görülen Fransa gibi ülkelerin müdahil olmak istemeleri ve AB'nin üye ülkeler nezdinde müdahillik iddiası neticesinde Doğu Akdeniz'i suların serinlemediği bir bölge yapmaktadır. Burada 2019 yılında Türkiye'nin Libya ile yapmış olduğu deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşması süreçte önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir. 2020 tarihli Yunanistan-İtalya deniz yetki alanları anlaşması da önemli bir durum olarak yer almaktadır. Çünkü bu anlaşmada Meis Adası unsuruna değinilmediği görülmektedir. Böylece Yunanistan'ın Doğu Akdeniz özelinde ortaya koyduğu tezi tekrarlamadığı dikkat çekmiştir (Ülger, 2020: 271-277). Doğu Akdeniz'deki enerji rezervi önemli bir unsur olarak tek başına olmasa da itilaflara konu olmaktadır. Ancak özellikle ifade etmek gerekirse buradan çıkarılması öngörülen doğalgaz miktarı az olarak da görülmemelidir. ABD Jeolojik Araştırmalar Enstitüsü tarafından 2010 yılında yapılan bir araştırmanın açıklanmasıyla Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynakları bakımından Levant Havzası'nda tahmini olarak 3,46 trilyon metreküp gaz ve 1,68 milyar varil petrol; Nil Deltası Havzası civarında tahmini olarak 6,32 trilyon metreküp doğalgaz ve 1,76 milyar varil petrol rezervi bulunabileceği değerlendirilmektedir. Yine bölgede Herodot havzasının keşfedilmesiyle ilgili önemli bir potansiyelden söz edilmektedir (Önal, 2023: s. 74). Bu rapora göre, yaklaşık değeri 1,5 trilyon dolar olan 30 milyar varil petrole eşdeğer sayılabilecek hidrokarbon yataklarının bulunduğu ifade edilmektedir. Araştırmanın yapıldığı yıl bakımından ortaya konan hesaplama göre söz konusu bölgenin rezervi Avrupa'nın 30 yıllık doğal gaz ihtiyacını karşılayabilecek seviyededir. Yeni keşiflerle bu verilerin çok daha yüksek seviyelerde olabileceği tahmin edilmektedir (BAU, 2023). Burada çalışmanın ana teması içinde yer alan AB açısından bakıldığında, Akdeniz'e yönelik bir dizi politikadan söz etmek mümkündür. Söz konusu politikaların başarıya ulaşamadığı durumlarda da aksayan yönler güncellenerek yeni bir süreç başlatılmıştır. Bu manada AB'nin Manners tarafından ortaya konan normatif güç temelli yaklaşımlarında ısrarcı olmaya çalıştığı fikri öne çıkabilir. Ayrıca AB'nin bir değerler bütünü olarak (Balkır, 2007: 2-5) lanse edilmesinin yanında entegrasyon sürecinin devam ettiğini de söylemek önemlidir. Buna rağmen Fransa'nın bölge dışı bir ülke olarak Doğu Akdeniz meselesine müdahil olmak istemesi ve AB'den bağımsız bir şekilde politika üretmek istemesi önemli bir tartışma konusudur. Fransa'nın Yunanistan ile yaptığı güvenlik temelli anlaşmalar ve Yunanistan ile GKRY'nin politik hedeflerine bakıldığında AB'nin normatif güç temelli yaklaşımlarının ulusal devletlerin çıkarlarıyla ne derece örtüştüğü hayli tartışılan bir konudur. Bu açıdan bakıldığında AB'nin Doğu Akdeniz Politikasını tek bir bakış açısıyla yorumlamak kolay değildir. Zira geçmişten günümüze AB'nin ilgi gösterdiği Akdeniz'de enerji güzergâhları, ticaret açısından iyi bir pazar, yeni enerji kaynakları, 2004 genişlemesiyle yeni sınırlarının varlığı ve varsa küresel bir güç olma hedefi doğrultusunda bölgeye kayıtsız kalması beklenemez. Ayrıca enerji ihtiyacının karşılanması konusunda Rusya'ya olan bağımlılığın azaltılması bağlamında buradaki enerji kaynaklarına ihtiyaç duyduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bununla birlikte Kuzey Atlantik Paktı (NATO) üyesi olmayan ülkelerin yeni sınır komşuları olması dolayısıyla da Akdeniz ülkeleriyle iyi ilişkiler geliştirme çabasını görmek gerekmektedir. Bu açıdan ortaya konulan politika hedefine bakıldığında “askeri üsler ve gökyüzünde savaş uçakları yerine içinde öğrencileri, turizmcileri, akademisyenleri ve iş adamlarını taşıyan yolcu uçaklarına odaklanılmasıyla var olan ön yargılar kırılabilir” (Balkır, 2007: 5) cümlesi anlaşılabilir bir fikir vermektedir. AB'nin Manners tarafından ortaya konan altı yol ve dokuz ilkesine odaklanıldığında bu fikirler bütünü ile uyumlu bir yaklaşımın olduğu ileri sürülebilir. Örneğin enerji alanında yapılacak bir ticaretin ya da paylaşımın sürdürülebilir ve güvenli olması

önemlidir. Bu da ancak ve ancak çatışma ortamının bulunmadığı ve paydaşların sürece dahil edildikleri bir ortamla sürdürülebilir olabilir. Söz konusu ilkelerden biri de sürdürülebilirlik olduğu hatırlanmalıdır. Manners tarafından ortaya konan bu başlıkta da belirtilmektedir ki, komşu ülkelerle iş birliğine dayalı yakın ve barışçıl ilişkiler, AB'nin komşularıyla özel ilişkiler yoluyla geliştirilmektedir (Manners, 2008: 48-49).

5. YUNANİSTAN'IN DIŞ POLİTİKA HEDEFLERİ VE DOĞU AKDENİZ POLİTİKASI

AB'nin Doğu Akdeniz bağlamındaki önemseme boyutu ile ilgili bir şüphe bulunmamaktadır. Hatta zamanla daha önemli bir bölge olacağını düşünenler haksız çıkmayabilir. Bir önceki başlıkta bu hususlar detaylı bir şekilde ifade edilmiş ve AB açısından Doğu Akdeniz'in ne derece önemli olduğu vurgulanmıştır. Burada yirmi yedi üyesinden ikisi olan Yunanistan ve GKRY'nin politikaları konuyu farklı bir alana çekmektedir. Çünkü Yunanistan ve GKRY'nin AB'nin politik yöntemlerinin aksine ve AB çatısı altında değil de ulusal çıkarları bağlamında bağımsız politika izlemek istediği dikkat çekmektedir. Bu iki ülke, Fransa ile ikili anlaşmalar hayata geçirmeye çalışmakta ve Paris yönetimi de bir şekilde bölgeye müdahil olmak istemektedir. Burada Atina yönetiminin AB üyeliğini kendi çıkarları çerçevesinde kullanmaya çalıştığına yönelik izler vardır. Yunanistan, ABD dışındaki diğer uluslararası aktörlerle ilişkilerini geliştirerek bağımsızlığını ve bölgesel ve uluslararası sistem içindeki konumunu güçlendirmeye çalışmak istemiştir. Aynı zamanda AB üyeliğini kendi konumunu güçlendirmek için kullanma çabasıdır (Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, 2023). Yunanistan'ın üyeliğinin kabul edilmesi tartışmalı bir ortamda gerçekleşmişse de üye devletler Yunanistan'ın desteklenmesi ve üyelik sürecinin olumlu olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ultan'ın analizine göre Atina'nın AT nezdinde siyasi açıdan, coğrafi konumlandırma açısından ve hem kültürel hem de ticari bağlamda önemli bir yeri vardır. İlk olarak bakıldığında siyasi önemi göze çarpmaktadır. Askeri yönetimden çıkıp demokrasi sürecine evrilme durumunun desteklenme ihtiyacı belirmiş ve AB'ye giden süreçte önemli bir ortak olması desteklenmiştir (Ultan, 2022: 723-724). Özellikle vurgulamak gerekir ki, Yunanistan'ın coğrafi konumu üyelik sürecinde etkili bir unsur olmuştur. Zira Doğu Akdeniz konusunda bu husus son derece açık bir şekilde görülmektedir. Zira Atina, bölge ülkeleriyle kurulacak köprüler bağlamında ön plana çıkmıştır. Esasen burada Yunanistan'ın üyeliği iki taraf için de tercih edilebilir bir durumdur. Yani hem günümüz AB'nin faydasına hem de Yunanistan'ın faydasına bir dizi durumu göstermektedir. Sanılanın aksine Yunanistan'ı tek taraflı ve tamamen Atina'nın çıkarlarına hizmet eden bir durum olarak değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Ultan'ın da analizini dayandığı değerlendirmeye göre Yunanistan'ın AB'ye giriş sürecindeki en önemli etkenlerden biri sahip olduğu ticari filo kapasitesidir. Bu ticari filo dönem itibarıyla dünyanın en büyüğü olarak açıklanmaktadır. AB'nin ticari araç filosunun yarısının Atina'ya ait olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca kültürel olarak da Ortodoks dünya ile irtibat kurma bağlamında Yunanistan'ın üyeliği önemli bulunmaktadır (Dinan, 2005: 457-458). Yunanistan'ın "2023-2026 Stratejik Planı" bu kapsamda Atina'nın gerek dış politikası gerekse özelde Doğu Akdeniz politikası açısından bakış açısını anlamaya yardımcı olacaktır. Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın verilerine göre Stratejik Plan altı ana başlık altında ifade edilmektedir. Yunanistan'ın Strateji Belgesi'ndeki hemen tüm başlıklar incelendiğinde Atina Yönetimi'nin uzun vadeli planlarını AB ve diğer uluslararası kuruluşları etrafında toplayarak hayata geçirme isteği dikkat çekmektedir. Aynı zamanda Yunanistan tarihinden gelen etkilerle birlikte hem AB içinde hem de dünya siyasetinde daha fazla söz sahibi olmak istediği görülmektedir. Tarihsel imajı ile günümüz Yunanistan algısını önemseyen Yunan yetkililerin Helen Diasporası ile olan bağların pekiştirilmesi bağlamındaki politikaları kayda değer derecede görülmektedir. Ayrıca dünya arenasında kendi çıkarlarını iyi anlatabilmek ve destek bulmak

açısından da vazgeçilmez derecede önemsemektedirler. Şekil 2’de Yunanistan’ın 2023-2026 stratejik planı ve hedeflerine yer verilmektedir.

Şekil 2: Yunanistan’ın 2023-2026 stratejik planı ve hedefleri

Kaynak: (Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, 2023) yararlanarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bilindiği üzere Atina yönetiminin Türkiye başta olmak üzere komşularıyla bir dizi çözümlenmesi kolay olmayan sorunu bulunmaktadır. Benzer şekilde Doğu Akdeniz özelinde GKRY temelli bir dizi problemi görülmektedir. Yunanistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’nın Stratejik Planlama Dairesi tarafından hazırlanan 2023-2026 Stratejik Planı da bu minvalde önemli başlıklara konu olmaktadır. İyi komşuluk ilişkilerinin teşvik edilmesi yönünde ortaya konan bu ilkenin yanında Ege ve Doğu Akdeniz özelindeki hak iddia edilen kıta sahanlığı ve MEB ile ilgili ihtilaflar da öncelikli konu olarak yer almaktadır. Burada Uluslararası Hukuk temelinde bir yaklaşım sergilenerek Türkiye ile iletişim kanallarının açık tutulması gereği ifade edilmektedir. BM Deniz Hukuku Sözleşmesi temelinde komşu ülkelerle tüm deniz alanlarının sınırlandırılması süreci önemli görülmektedir (Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, 2023). Hem Yunan tezleri hem de karşıt tezler bağlamında irdelenmesi halinde ortaya hayli karmaşık bir yapının çıktığı görülmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasında bir dizi sorun bulunduğu açıktır. Bu sorunların başında Ege’de kıta sahanlığı ve MEB temelli itilaflar gelmektedir. Beraberinde de GKRY özelinde anlaşmazlık konuları yer almaktadır. Söz konusu sorunların GKRY dışındakileri bir nevi dondurucuya konulmuş durumdadır. Yani Türkiye’nin “casus belli” çıkışı ve Yunanistan’ın 12 mil konusundaki tezleri söylemde kalmaktadır. Buna rağmen Yunanistan devletinin tarihler 1981’i gösterdiğinde AT’ye tam üye olarak dahil olması, GKRY’nin ise 2004 yılında AB’ye katılması sorunu çok boyutlu hale getirmiştir. Doğal olarak Doğu Akdeniz konusunda da AB’nin kimi zaman doğrudan kimi zaman ise dolaylı taraf olması mümkün olmuştur (Ülger, 2020: 260-270). BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne göre sahildevletinin bir dizi hakları bulunmaktadır. Buna göre deniz üzerinde münhasır olarak egemenlik yetkilerini kullanma hakkı yer almaktadır. Burada karasular, bitişik bölge, kıta sahanlığı ve MEB akla gelmektedir (Ülger, 2021: 158). Sözleşmenin ikinci maddesi “Sahildar devletin egemenliği kara ülkesinin ve iç sularının ötesinde ve bir Takımadada Devleti söz konusu olduğunda, takımadada sularının ötesinde karasuları denilen bir bitişik deniz bölgesine kadar uzanmaktadır. Bu egemenlik karasuları üzerindeki hava sahasını ve de bu suların deniz yatağı ile toprak altını da kapsamaktadır. Karasuları üzerindeki egemenlik işbu sözleşmenin hükümlerinde öngörülen metinlerinde ve öngörülen şartlar ve uluslararası hukukun diğer kuralları dahilinde kullanılır”

şeklindedir. Üçüncü ve dördüncü maddesi ise “Her devlet karasularının genişliğini tespit etme hakkına sahiptir; bu genişlik işbu sözleşmeye göre tespit edilen esas hatlardan itibaren 12 deniz milini geçemez. Karasularının dış sınırı, her noktası esas hattın en yakın noktasından karasularının genişliğine eşit uzaklıkta bulunan hattan oluşur” şeklindedir (UNİC Türkiye, 2001). Türkiye bu manada BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’ni hem ana karaların hem de adaların bu hakka sahip olduğunu teyit etmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin Doğu Akdeniz özelinde bakıldığında karasuları uzunluğu 12 mil, Ege Denizi’nde ise 6 mil’dir. Burada AB ile Ankara arasında bir çatışma söz konusu olmamakla birlikte Ankara ile Atina yönetimi arasında görüş farklılıkları üst seviyededir. Türkiye Yunanistan’ın 6 milden öteye gidebilecek bir kararını “casus belli” şeklinde savaş nedeni sayacağını Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) 1995 tarihindeki kararıyla duyurmuştur. Yunanistan tezlerinin aksine Ankara adaların kıta sahanlığı salt devletin tamamı adalardan oluşmaktaysa ve bir takımada devletinden söz edilmesi halinde kabul edilmesi gerektiği konusunda ısrar etmektedir. Böylece Yunanistan’dan örnekle adaların değil ana karanın esas alınarak kıta sahanlığı ve MEB belirlenmesi gerektiğini öne sürmektedir. Atina yönetimi ise Ege’deki itilafli konularda BM Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne atıf yapmaktadır. Buna rağmen benzer bazı kararlar alan ve Yunanistan’ın tezlerini çürüten Uluslararası Adalet Divanı (UAD) kararlarını ve içtihatlarını gündeme getirmemektedir. Buradan da anlaşılabileceği üzere Yunanistan hem kara devletlerinin hem de bütün adaların kıta sahanlığını bulunduğunu dile getirmektedir. Yunanistan tarafından tezlerini güçlendirmek adına Meis Adasını örneklendirerek hesaplama yapılmaktadır. Diğer taraftan Yunanistan İtalya ile imzaladığı 2020 tarihli deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konusunda benzer tezi ileri sürmemiştir (Ülger, 2021: 159-161). Dikkat edilirse Atina yönetimi her fırsatta Uluslararası Hukuk konusuna ve komşularla iyi ilişkiler kurarak diplomasinin güçlendirilerek sorunların çözülebileceğine vurgu yapmaktadır. Fakat Türkiye’nin tezlerini doğrulayan ve uluslararası hukuk bağlamında önemli bir kuruluş olan UAD içtihatlarını tezlerini oluştururken dikkate almamaktadır. Yani söylemde Manners tarafından dile getirilen unsurlar yer alırken, bu manada tutarlı bir tutum sergileyemediği düşünülmektedir. AB tarafından ilgili konular gündeme geldiğinde yapılan açıklamalara bakıldığında da Yunanistan tezlerinin desteklendiği görülmektedir (Ülger, 2021: 161). AB’nin normatif güç temelli yaklaşımlarında bakıldığında üye devletiyle dayanışma ve sürdürülebilir barış başlıklarıyla örüntülemenin mümkün olup olmadığı ya da normatif güç tanımlamasıyla örtüşüp örtüşmediği tartışma konusu olmaktadır. Bir başka nokta ise Yunanistan’ın özellikle Fransa ile yapmış olduğu anlaşmayla ilgilidir. Bu anlaşma AB’nin ortak dış politikasının dışında yapılan ve bir nevi ulusal çıkarlarını önceleyen bir yaklaşım olarak yorumlanabilir. Bu anlaşma AB’nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) kapsamında gerçekleşmemiş ve iki ülkenin de ulusal çıkarları kapsamında vücut bulmuştur. Söz konusu antlaşma, Atina ile Paris arasında “Savunma ve Güvenlik Alanlarında İş Birliğine Yönelik Stratejik Ortaklık Anlaşması” başlığıyla 2021 yılının Eylül ayında Paris’te imza altına alınmıştır. Anlaşmaya göre, Yunanistan ve Fransa, savunma, dış politika ve silahlanma konularında iş birliği yapacaktır. Buna göre taraflardan herhangi birinin egemenlik alanında silahlı saldırıya uğraması söz konusu olduğunda diğer tarafın yardım etmesi gündeme gelecektir (Schmid ve Santos, 2022: 12-17). Bilindiği üzere Fransa, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de sondaj faaliyetleri gerçekleştirmesi üzerine bölgedeki deniz savaş gücünü artıracaklarını açıklamıştır. Yine bu çerçevede bir savaş gemisi ile Türkiye’ye mesaj vererek Ankara’yı suçlayıcı açıklamalar yapılmıştır (Caşın, 2020). Yine Fransa ile yapılan anlaşmanın haricinde Atina’nın ABD ile yapmaya çalıştığı benzer güvenlik ve savunma anlaşmaları da bulunmaktadır. Yunanlıların yeni ittifak kurma yaklaşımları Doğu Akdeniz’de caydırıcılık ve kendi statüsünü bu alanın ötesine yükseltme anlamı da taşımaktadır. Benzer şekilde kıyıdaş devletlerle olan anlaşmalar ve bölgede Türkiye’nin yer almadığı ancak diğer kıyıdaş devletlerin bulunduğu uluslararası bir konferans düzenlenme çabaları önemli bir göstergedir (Schmid ve Santos, 2022: 12-17). Atina’nın, Doğu Akdeniz’de deniz yetki alanlarının sınırlandırılması kapsamında kıyıdaş devletlerden olan Mısır ile 6 Ağustos 2020 tarihinde bir MEB anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmaya göre Yunanistan ile

Mısır'ın deniz sınırlarıyla komşu olduğu duyurulmuştur (Bostancı, 2023). Böylece Mısır'ın ardından bölgede anlaşma yapılması hedeflenen ülkeler Libya ve GKRY olarak belirlenmiştir (Yaycı, 2020: 48). Buradan hareketle özellikle Yunanistan'ın hamlelerini zora sokacak olan Türkiye ile BM tarafından tanınan Libya yönetimi ile yapılan anlaşma önem taşımaktadır. Çünkü bu anlaşma Yunanistan'ın kıyıdaş devletlerle yapacağı hemen tüm anlaşmaları boşa çıkarabilecek yapıdadır. Türkiye ile Libya arasında 27 Kasım 2019'da "Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılması" ile "Güvenlik ve Askeri İş birliği" mutabakat metni imzalanmıştır (Yaycı, 2020: 159-160). Yunanistan'ın Stratejik Planında yer alan bir başka unsur esasen Atina yönetiminin bölgeye olan yaklaşımını somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Şöyle ki, Atina'nın hedeflerinde "Egemenliğimizin ve egemenlik haklarımızın ihlali, 'casus belli' ve uluslararası hukuka dayanmayan yasadışı antlaşmalar gibi Türkiye'nin kısıktıcı ve hukuka aykırı davranışlarının ele alınması ve dünyaya anlatılması" başlığıyla karşılaşılmaktadır.

Bir diğer başlık ise "Kıbrıs meselesinin BM kararları temelinde ve Avrupa müktesebatına uygun olarak çözüme kavuşturulması" bağlamındadır. Doğu Akdeniz meselesiyle de birebir bağlantılı görülebilecek bu politika vurgusu Manners tarafından ortaya konan ilkelerle örtüşüyor gibi görünse de gerek Fransa ile girilen ulusal çıkar temelli anlaşma gerekse ABD ile yürüttükleri güvenlik temelli yaklaşımlar bir anlamda bu politik söylemi AB'nin normatif güç yaklaşımıyla orantılı olduğu fikrinden uzaklaşma olarak değerlendirilebilir. Doğu Akdeniz özelinde oldukça önemli bir yaklaşım olarak Stratejik Belgede yer alan bir başka görüşe göre, Atina yönetimi "İkili ilişkilerin ve ittifakların teşvik edilmesi ve güçlendirilmesi yoluyla ülkenin dış tehditlere karşı korunması ve bu temelde Doğu Akdeniz'in daha geniş bölgesinde yeni ve çok taraflı bir atmosferin oluşturulması" motivasyonunu öncelemektedir (Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, 2023). Burada dikkat çekilmesi gereken hususların başında Yunanistan'ın AB üyeliği ile birlikte uluslararası konumunu daha da güçlendirmiş bulunmasıdır. Söz konusu durumunu iyi kullanmayı becerebilmesi de Atina yönetiminin Strateji Belgesi'ndeki söz konusu hedeflerine ulaşmada önemli bir alt yapı olarak görülmektedir. Doğu Akdeniz hususu ve Türkiye ile sorun olan adalar meselesinde bu avantajı iyi bir şekilde kullanabilmektedir. Türkiye ile yaşanan sorunlarda bile AB'yi arkasına almayı başarabilmekte ve bir nevi AB üyeliğini ulusal çıkarları bağlamında kullanmaya gayret etmektedir. Ayrıca ikili ilişkiler açısından da gerek Fransa ile yürüttüğü diyaloglar gerekse ABD ile yaptığı anlaşmalar Yunanistan'ın AB dışında da ikili ittifak arayışlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun Doğu Akdeniz özelinde kıyıdaş devletler ile yapmaya çalıştığı da göz ardı edilmemelidir. İşte tüm bu girişimleri ya da kurduğu ittifakları AB üyesi konumuyla birlikte ele alındığında daha da değerlendirdiği anlaşılabilir. Strateji Belgesi'nde ortaya konan ikinci başlık ise, Yunanistan'ın AB içindeki ve Dünya'daki konumunun güçlendirilmesi şeklindedir. Bu başlıklardan bir tanesi de Yunanistan'ın Stratejik Planı'nda yer aldığı üzere "AB temelinde oluşturulan politikalarda Yunanistan'ın konumunun güçlendirilmesi" şeklindedir. Ancak çok uzun süredir Almanya ve Fransa liderliklerinde ön plana çıkan politika yapım sürecinde Yunanistan'ın mevcut koşullar çerçevesinde ne derece daha etkin olacağını kestirmek kolay olmayacaktır. Bu çerçevede AB'nin karar alma mekanizmasına daha etkin bir şekilde katılım sağlama isteği söz konusu hedef maddelerinde görülmektedir. Burada yer alan bir başka başlık Doğu Akdeniz özelinde son derece ilgi çekmektedir. "Yükselen küresel güçlerle, Uluslararası Deniz Hukukuna bağlı Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle ilişkileri teşvik etmenin yanı sıra BM Deniz Hukuku Sözleşmesinin önemini vurgulamak ve küresel düzeyde uygulanmasını savunmak" vurgusuyla Yunanistan'ın savunduğu tezlerin AB nezdinde de kabul edilip desteklenmesini içermektedir. Yunanistan'ın ABD ile olan ilişkilerini geliştirme stratejisi ve NATO dahilinde iş birliğini güçlendirmesi önemli bir başlık olarak görülmelidir. Buna rağmen ve NATO dahilinde denilmesine karşın Yunanistan'ın ABD ve Fransa ile yapmış olduğu güvenlik temelli anlaşmaları bir çelişki olarak ele almak olasıdır. AB'nin yirmi yedi ülkesi incelendiğinde özellikle Yunanistan'ın üyelikten beklentisinin ulusal çıkarlarını maksimize etme niyetiyle ve uluslararası konumunu güçlendirme ile doğru orantılı olduğu ifade edilebilir.

Yunanistan yönetiminin bir diğer Stratejik başlığı ise “Ulusal Dışa Dönüklük Strateji” şeklindedir. Bu başlıkta özellikle enerji temelli unsurları Doğu Akdeniz özelinde değerlendirmek mümkün olabilir. Örneğin “Enerji bağlantısının geliştirilmesi ve ülkenin bir enerji merkezi olarak desteklenmesi” ifadesi son derece iddialı bir söylem gibi görünse de Doğu Akdeniz’de Yunanistan tezleri çerçevesinde kurulacak ve kıyıdaş devletlerin de destekleriyle ortaya konacak çözümler Atina yönetiminin söz konusu hedefini hayata geçirebilir. Burada hatırlatılması gereken nokta enerji kaynaklarının çıkarımı ve aktarılması konusu hem geniş ölçekte iş birliği hem de bölgesel güvenlik temelinde bir atmosfere ihtiyaç duymaktadır. Doğal olarak da Atina yönetiminin bu denli hedeflerine ulaşma durumu diğer aktörler ve özellikle AB nezdinde tartışılabilir. “Yunanistan’ın dış politika pozisyonlarının ve uluslararası imajının desteklenmesi” başlığı da aslında Doğu Akdeniz ile ilişkilendirilmektedir. “Yunanistan’ın Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Avrupa’daki istikrar sağlayıcı rolünü desteklemek ve dezenformasyon ve olumsuz algılarla mücadele etmek” başlıkları Atina yönetimi tarafından oldukça önemli bir konumda tutulmaktadır. Yunanistan yönetimi kurduğu güçlü ittifaklar sayesinde kendi tezlerini dünyaya kabul ettirebileceğine ve böylece ciddi destekler bulabileceğine inanmaktadır. AB üyeliği özelinde var olan desteğini ABD ve Fransa başta olmak üzere başkaca devletlerle kuracağı ittifaklar sayesinde daha etkili konuma gelebileceğini düşünmektedir. Aynı zamanda AB tarafından öncelenen iklim değişikliği hususunu sahiplenerek gerekli reformları hayata geçirmek istemektedir. Dolayısıyla enerji bağımlılığı konusunda Rusya’ya olan konumunu değiştirmek isteyen AB’yi ikna etmeyi hedeflemektedir. Doğu Akdeniz’deki enerji kaynaklarının Yunanistan kanalıyla AB’ye ulaştırılması halinde Rusya’ya olan bağımlılığın azaltılması sağlanabilir, devamında da enerji alanında konumu güçlendirilebilir. Doğal olarak AB içindeki konumunda da güç kazanması sağlanabilir.

Yunanistan’ın 2023-2026 Strateji Belgesi’nin beşinci başlığı ise “İnsan kaynaklarının geliştirilmesi, kurumsal iyileşme ve Dışişleri Bakanlığı’nın modernizasyonu” şeklindedir. Söz konusu bu başlıktaki maddeler Atina tarafından son derece önemli görülmekte ve Yunanistan tezlerinin uluslararası arenada kabulü ile doğru orantılı görülmektedir. Çünkü Dışişleri teşkilatı güçlü olan bir ülkenin uluslararası arenada destek bulabileceği öngörülmektedir.

Yunanistan’ın Strateji Belgesinde yer alan son başlık ise “Helen Diasporası ile bağların güçlendirilmesi” şeklindedir. Söz konusu hususun ne derece önemli görüldüğü alınan sonuçlar ya da izlenen politikaların uluslararası destek kazanması hususlarıyla birlikte ele alındığında daha net anlaşılmaktadır. Atina yönetimi Helen Diasporası’nın Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’deki tezleriyle ilgili önemli görevler üstlenebileceğine inanmaktadır. Uluslararası destek sağlanması ve bu desteklerle birlikte Yunanistan’ın çıkarlarının maksimize edilmesi planlanmakta; özellikle küresel güçler ve uluslararası kuruluşlar bağlamında ve dünya kamuoyu nezdinde Yunanistan’a yönelik iyimser bir havanın oluşturulması arzu edilmektedir.

Yunanistan yönetiminin 2004 yılında AB üyesi olan GKRY ile birlikte hem AB’yi hem üye ülkeleri hem de üçüncü ülkeleri etkilemeye çalıştığı bilinmektedir. Bir anlamda AB’yi de kendi tezlerine yönelik açıklama yapmaya zorladığı görülmektedir. Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarına ilişkin anlaşmazlıkları da uluslararası arenaya taşıyarak destek toplamaya çalışmaktadır (Yaycı, 2020: 56).

6. BULGULAR

AB, Dünya siyasetinin önemli bir aktörü olmak istemektedir. Askeri güçten yoksunluk nedeniyle kimi zaman eleştirilere maruz kalsa da geçmişten günümüze bu konumunu korumaya devam etmektedir. Ancak ortak savunma ve ortak dış politika bağlamında arayışlarını sürdürdüğünü unutmamak gerekmektedir. Günümüzde yirmi yedi üyeye ulaşan AB’ye halen girmek için yoğun çaba sarf edildiğini hatırlatmakla birlikte AB’den çıkışın sadece Birleşik Krallık özelinde gerçekleştiğini vurgulamak gerekmektedir. Böylesi bir tablo bile önemli

işaretler vermekte ve AB'nin imajını ortaya koymaktadır. İşleyişi, karar alma mekanizması, politikaların uygulanış şekli, üçüncü ülkelere ihraç edilen politikalar, uluslararası arenadaki değişen diğer koşullar karşısında ortaya koyduğu mücadeleler, içindeki sorunları bir şekilde çözmeyi başarabilme kabiliyeti bakımından farklı bir aktör olduğu anlaşılmaktadır. AB'nin kendi içinde başarılı bir süreçle günümüze değin gelmesi ve birçok sorunu çözebilmesi şüphesiz önemli bir hadisedir. Belki de diğer aktörlerden ayrılan tarafı da bu olmaktadır. Polonya Dışişleri Bakanı Radosław Sikorski'nin 2012 yılında gerçekleşen 48'inci Münih Güvenlik Konferansında sarf ettiği sözleri aktarmak değerli olabilir. O dönemde AB Dönem Başkanı da olan Sikorski Almanya'yı kastederek, "Almanya tıpkı ABD'nin Birinci Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi yeniden doğabilir. Bu manada Polonya olarak, AB ile birlikte hareket edildiği sürece Almanya'nın hegemonyasına karşı çıkılmamaktadır ve destek olunmaya hazırız" ifadelerini kullanmıştır (Canbolat, 2018:163). Bu ifadelere göre ulusal çıkarlar ne ölçüde öncelenirse öncelensin geçmişteki krizlerde olduğu gibi AB içinde bir çözüme ulaşmak mümkün olabilir ve ulusal çıkar temelli yaklaşımlar ikinci plana atılabilir. Polonya'nın AB içinde kalmak kaydıyla Almanya'nın hegemonyasını destekleme söylemi önemli görülmektedir. Yine AB içerisindeki bir Almanya'nın ulusal çıkar bağlamında kendisi açısından daha verimli bir yapı olduğu da ifade edilmektedir. Yani Almanya AB içinde kalırsa güçlü konumunu devam ettirebilecektir (Canbolat, 2023b, 155-157). Burada Yunanistan örneğine bakıldığında AB ile birlikte daha fazla anlam kazandığı ve birlikte düşünülmesi gerektiği değerlendirilmelidir.

AB'nin farklı coğrafyalarda ve 2004 genişlemesiyle birlikte büyüyen sınırları çerçevesinde yeni sorunlar ve fırsatlarla karşılaştığı da bir gerçektir. Ekonomik temelli ve bir daha savaşmama prensibini içselleştirmiş yapısıyla yoluna devam eden AB'de "Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları" söylemleri ile "Sert Güç/Hard Power" dışında farklı bir konumda bulunduğu açıktır. Burada AB'nin farklı bir yaklaşımla hedeflere ulaşmaya çalıştığı ve değerler bütünü olarak adlandırılan yapısıyla üçüncü ülkelere sirayet etmeye çalıştığı ifade edilmektedir. İşte burada AB'nin normatif güç politikaları incelenmeye değer bulunmaktadır. AB Doğu Akdeniz'de de kalıcı ve sürdürülebilir çözümün normatif güç temelli olacağını düşünmekte bu bağlamda da bir dizi politika yürütmektedir. Buna rağmen Yunanistan'ın hem ulusal çıkar temelli hedefleri hem AB içindeki konum hedeflemesi hem de dünya siyasetinde almak istediği pozisyon itibarıyla karmaşık bir yapı da ortaya çıkmaktadır. Doğu Akdeniz'in çok aktörlü yapısının yanında Yunanistan'ın komşularıyla olan sorunları AB'yi zora sokmakta aynı zamanda Atina yönetiminin Fransa ve ABD ile yapmış olduğu güvenlik temelli anlaşmaları sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır. Yunanistan'ın Türkiye başta olmak üzere komşularıyla olan çözümü zor sorunları nedeniyle çözüm kolay görünmese de AB'nin krizler üzerine inşa edildiği düşüncesi önemli görülmektedir. Tıpkı yukarıda ifade edildiği üzere ve Polonya örneğinde aktarıldığı üzere AB içindeki bir Yunanistan'ın tüm ulusal çıkar temelli yaklaşımlarının törpülenebileceği öngörülebilir. Çünkü enerji konuları hem güvenli bir ortaya ihtiyaç duymakta hem de yüksek maliyetler nedeniyle iş birliğine ve doğru aktarım güzergahlarına ihtiyaç hissetmektedir.

7. SONUÇ

AB'nin AKÇT'den günümüze değin karşılaştıkları zorluklar ve ürettiği çözümler kayda değer referanslardır. AB'nin her genişleme hamlesinin yeni komşular getirdiği özellikle 2004 genişlemesinin bu manada hayli kapsamlı olduğu bilinmektedir. Böylece yeni komşularla birlikte yeni fırsatlarla karşılaşmış aynı zamanda yeni sorunlarla da yüzleşmiştir. AB Yunanistan'ın üyeliğinin dışında 2004 genişlemesiyle GKRY'ni de bünyesine dahil etmesiyle Doğu Akdeniz'de yeni bir aktör konumuna gelmiştir. AB'nin bölgede uzunca bir süredir normatif güç temelli politika yürütmeye çalıştığı bilinmektedir. Çok aktörlü yapısı ve özellikle üye devletler olan Yunanistan ile GKRY'nin ulusal çıkar temelli politikaları ve komşularıyla var

olan derin sorunları nedeniyle AB'nin bölgede önemli bir sınav verdiği görülmektedir. Diğer taraftan Arap baharında olduğu gibi diğer koşullar sabit kalmamakta çok aktörlü Doğu Akdeniz'de çözüme ulaşmak kolay görünmemektedir. Geçmişten günümüze süre gelen kıyıdaş devletlerin sorunlarının çözümü kolay görünmemektedir. Özellikle Yunanistan ile Türkiye ve GKRY arasındaki sorunların çözümü bugünden yarına mümkün görünmemektedir. Doğu Akdeniz'deki enerji alanında ortaya çıkan yeni sorunların birlikte ele alınması halinde buradaki krizlerin bitmesi de mümkün görünmemektedir. Diğer taraftan çalışmada örnek ülke olarak seçilen Yunanistan'ın dış politika hedefleri ve bölgede ortaya koyduğu yaklaşımlar incelendiğinde sorunların çözümüne yönelik olumlu bir izlenim edinmek kolay olmamaktadır. Buradaki çözüm önerileri şunlardır:

- Doğu Akdeniz'in çok aktörlü ve çok boyutlu yapısı geçmiş ve çözümü zor sorunlardan arındırılarak salt enerji temelli bir çözüme kavuşulması kolay görünmemektedir. Burada AB'nin krizler üzerine bina edildiği referansı ile gelecek perspektifi açısından çözüme ulaşması imkânsız değildir.
- Enerji konusunun güvenli bir ortam istediği, maliyetlerin yüksekliğinin iş birliğini zorunlu kıldığı unutulmamalıdır. Bu da Manners'ın sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir barış ve iyi yönetim gibi ilkelerini ön plana çıkarmaktadır.
- Üzerinde durulması gereken hususların başında BM tanımlamalarında yer aldığı üzere kıyıdaş devletlerin hiçbirinin dışlanmadan bir yaklaşım sergilenmesi gelmektedir. Dolayısıyla AB'nin normatif güç ilkelerinin uygulanmasının zorunlu olduğu değerlendirilmektedir.
- AB'nin normatif güç temelli yaklaşımının Yunanistan gibi üye ülkelerin ulusal çıkar temelli yaklaşımlarının arkasında kalmamalıdır. AKÇT dönemi başta olmak üzere boş sandalye krizi ve Akdeniz İçin İş birliği konularında olduğu gibi ulusal devletlerin bir şekilde AB çıkarlarına evrildikleri görülmektedir. Doğu Akdeniz özelinde de böylesi bir yaklaşım uzak ihtimal olarak ele alınmamalıdır.
- Bölgede sürdürülebilir bir çözüme odaklanılması önemlidir. Çünkü bölge dışı aktörlerin çözümsüzlük üzerine hareket etmeleri ve kıyıdaş devletlerle uzlaşamaması noktasında politika yürütmeleri Yunanistan'ın da AB'nin de çıkarına olmayacaktır.
- Bölgenin en önemli kıyıdaş devletlerinden biri olan Türkiye'nin dışlanması sürdürülebilir bir çözüm olmayacaktır. Çözüm AB'nin Manners ile ortaya koyduğu sürdürülebilir barış, kalkınma ve iyi yönetim hedefleri esaslı olmalıdır.
- AB üyesi olmayan kıyıdaş ülkelerin de içinde yer alacağı geniş katılımlı konferanslar düzenlenmelidir. Böylece sürdürülebilir barış, kalkınma ve iyi yönetim ilkeleriyle beraber dayanışma ilkesi de ön plana çıkmış olacaktır.
- Bölgede çözümün geciktirilmesinin kıyıdaş ülkeler başta olmak üzere hiçbir ülkenin çıkarına olmadığı defaten vurgulanmalıdır.
- Kurulacak bir yapının hakkaniyetli, sürdürülebilir ve verimli olması için ülkeler ikna edilmelidir.
- Türkiye'nin AB içindeki konumunun güçlendirilmesiyle Doğu Akdeniz'de çözüme ulaşılması kolaylaşacaktır.
- Yunanistan'ın gerek stratejik hedefleri gerekse ABD ve Fransa ile yapmış olduğu güvenlik temelli anlaşmaları AB'nin normatif güç ilkelerinden daha çok realist söylemlerle açıklanabilmektedir. Burada AB'nin klasik güç odaklı politikalardan ziyade normatif güç unsurlarına odaklanmasına rağmen Yunanistan'ın hedefleri bir paradoks oluşturmaktadır. Ukrayna-Rusya savaşı AB'yi ve üye ülkeleri silahlanma konusunda zorlarsa da Doğu Akdeniz'in çok aktörlü yapısında bu politikaların sürdürülebilir olması zor görünmektedir. AB'nin geçmiş olaylardan edindiği

tecrübeler ışığında Yunanistan'ın normatif politikalara yönelmesi bir zorunluluk olmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazar 1'in makaleye katkısı %70, Yazar 2'nin makaleye katkısı %.30'dur.

Çıkar Beyanı

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adar, S. ve Toygür, İ. (2020). Turkey, the EU and the Eastern Mediterranean Crisis. *The Centre for Applied Turkey Studies*, No: 62, SWP.
- Arı, T. (2017). *Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika* (11. Baskı). Bursa: Alfa Yayınları.
- Arı, T. (2021). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (10. Baskı). Bursa: Aktüel Yayınları.
- Balkır, C., (2007). *Avrupa-Akdeniz Ortaklığı: More Nostrum'dan Bir Arada Yaşamaya*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- BAU. (2023). Doğu Akdeniz'deki Hidrokarbon Rezervleri Türkiye'nin 572 Yıllık İhtiyacını Karşılıyor, [Çevrim-içi:<https://bau.edu.tr/haber/15966-dogu-akdeniz%25E2%2580%2599deki-hidrokarbon-rezervleri-turkiye%25E2%2580%2599nin-572-yillik-ihitiyacini-karsiliyor>,], Erişim tarihi:. 10.10.2023.
- Bevir, M. (2012). *Governance, A Very Short Introduction*, UK: Oxford University Press.
- BM AISand HR (2023). About International Solidarity and human rights, [Çevrim-içi:<https://www.ohchr.org/en/special-procedures/ie-international-solidarity/about-international-solidarity-and-human-rights>], Erişim tarihi:.10.10.2023.
- Bostancı, M. M. (2023). *Doğu Akdeniz'de Yunanistan'ın Faaliyetleri*. Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara, [Çevrim-içi:<https://www.ankasam.org/dogu-akdenizde-yunanistanin-faaliyetleri-1/>], Erişim tarihi:05.12.2023.
- Canbolat, S. İ. (2014). *Örümcek Evinde Oturulmaz: İnsan Varlık Siyaset, Ortadoğu, Türkiye, Avrupa Birliği, 17 Aralık Süreci ve 3. Boyut Figüranları*. Bursa: Alfa Akademi.
- Canbolat, S. İ. (2018). Historical and Contemporary Conditions of German Expansion Towards the Central and Eastern Europe. *Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 26(2), ss. 147-170.
- Canbolat, S. İ. (2023a). *Avrupa Birliği ve Türkiye: Uluslararası Bir Sistemde Ortaklık*. (8. Baskı), Bursa: Ekin Yayınları.
- Canbolat, S. İ. (2023b). *Değişen Dünyada Almanya ve Alman Dış Politikası*. (5. Baskı), Bursa: Ekin Yayınları.
- Çakırca, F. (2022). *Doğu Akdeniz Meselesinde Türk Dış Politikası ve Türk Dışişleri Bakanlığı Söylem Analizi: Etki Alanı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Nevşehir.
- Çaşın, M. H. (2020). Macron'un Akdeniz'de Fransız Hikâyesi' yazma hevesi boşa çıkacak. Anadolu Ajansı Analiz, [Çevrim-içi:<https://www.aa.com.tr/tr/analiz/macron-un-akdeniz-de-fransiz-hik%C3%A2yesi-yazma-hevesi-bosa-ckacak/1972669>], Erişim tarihi:10.10.2023.
- Dahl, A. R. (1957). The Concept of Power. *Behaviora Science*, Vol. 2, No. 3, (pp. 202-203).
- Dinan, D. (2005). Avrupa Birliği Ansiklopedisi. (Çev.) Hale Akay, (2. Cilt). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Efe, H. (2010). Avrupa Birliği'nde İnsan Haklarının Gelişimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 5, (ss. 47-67).
- Goldstein ve Pevehouse, (2017). *Uluslararası İlişkiler* (Çev.), Haluk Özdemir, Ankara: Tercan Matbaası.

Grigoriadis, I. N. (2014). Energy discoveries in the eastern mediterranean: Conflict or cooperation?. *Middle East Policy*, 21(3), (pp. 124-133).

Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, (2023). *Greece's course in the EU*. [Çevrim-içi: <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/greece-in-the-eu/greeces-course-in-the-eu.html#:~:text=The%20Greek%20Parliament%20ratified%20the,%2C%20on%20January%201%2C%201981>], Erişim tarihi:01.01.2024.

Heywood, A. (2004). *Siyaset Teorisine Giriş*. (Çev. Hızır Murat Köse), 4. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları.

Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları* (Çev. Hayrettin Özler), 2. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.

İzol, R. (2022). Güvenlik Boyutuyla Doğu Akdeniz Kriz. *Akademik Hassasiyetler*, 9 (19), 57-75.

Karakuş, D. N., An, N., Turp, M. T. Ve Kurnaz, M. L. (2022). *AB Yeşil Mutabakatı ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Kapsamında Temel Uygulama Yaklaşımlarına Küresel Bakış*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 24 (1), 47-67.

Karluk, R. (2014). *Avrupa Birliği, Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları*, 11. Baskı, İstanbul: BETA Yayınları.

Kaya, A. (2020). *Normatif Güç Avrupa Birliği Söylemi Bağlamında Avrupa Birliği'nde İnsan Hakları Normları ve Dış Politika Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı, Ankara.

Keyik, M. ve Erol, M. S. (2019). Realizme Göre Güç ve Güç Dengesi Kavramları. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, s. 12.

Langan, M. (2012). Normative Power Europe and the Moral Economy of Africa EU Ties: A Conceptual Reorientation of 'Normative Power. *New Political Economy*, Vol. 17, No. 3.

Lucarelli, S. (2006). *Introduction: Values, Principles, Identity and European Union Foreign Policy* in S. Lucarelli, I. Manners (eds), *Values and Principles in European Foreign Policy*, Londra and New York, Routledge, (pp. 1-18).

Manners, I., (2002). Normatif Power Europe: A Contradiction in Terms?, *Journal of Common Market Studies*, Cilt:20, Sayı 2.

Manners, I. (2008). *The Normative and Ethics of the European Union*. Vol. 84, No. 1, Ethical Power Europe?, pp. 45-60.

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among Nations*, Newyork.

Oppenheim, F. E, (1987). National Interest, Rationality and Morality. *Political Theory*, Vol. 15, No. 3, pp. 369-389.

Ozan, E. (2022). Doğu Akdeniz'in Değişen Jeopolitiği ve Türk Dış Politikası. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11 (4), 2267-2288.

Önal, B. (2023). *Doğu Akdeniz'deki Son Gelişmeler Işığında Türkiye'nin Kıbrıs Politikası*. (Ed.), Mine Demirtaş ve Hasan Çiftçi, Sosyal Bilimlerde Güncel Çalışmalar, Ankara: İksad Yayınları.

Prontera, A. ve Ruszel, M., (2017). *Energy Security in the Eastern Mediterranean*. *Middle East Policy*, 24(3), 145-162.

Saatçioğlu, B. (2016). *Avrupa Birliği ve Demokrasi*. (Ed.), Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar, Seçkin Kitabevi, Ankara.

Schmid, D.ve Santos, E.D.D. (2022). *The France-Greece Partnership Beyond the Eastern Mediterranean*. Centrefor, Applied Turkey Studies, Cats Network.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, (2021). No: 321, 2 Ekim 2021, Yunanistan ve GKRY'nin Doğu Akdeniz'de Gerginliği Arttıran Faaliyetleri Hk.[Çevrim-içi: https://www.mfa.gov.tr/no_-321_-yunanistan-ve-gkry-nin-dogu-akdeniz-de-gerginligi-arttiran-faaliyetleri-hk.tr.mfa], Erişim Tarihi: 05.05.2023.

UNİC Türkiye, (2001). *Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi*. BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara.

Ultan, M. Ö. (2013). *Avrupa Birliği'nde Federalizm Konfederalizm Tartışması*. (Ed.) Hasret Çomak ve Caner Sancaktar, Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmalar. İstanbul: BETA Yayınları.

Ultan, M.Ö. (2022). Avrupa Birliği Genişlemesi ve Müzakere Süreçlerinde İtici Güçler, Frenleyiciler ve Adaylar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 720-739. 9

Uzgel, İ. (2004). *Ulusal Çıkar ve Dış Politika*. Ankara: İmge Kitabevi

Ülger, İ. K. (2020). *Avrupa Birliği'nin Doğu Akdeniz Siyaseti*. (Ed.), İsmail Numan Telci ve Recep Yorulmaz, Uluslararası Siyasette Doğu Akdeniz, 1. Baskı: Ankara: Ortadoğu Yayınları.

Ülger, İ. K. (2021). *Deniz Yetki Alanları, Enerji Kaynakları İhtilafları ve Eastmed Projesi*. (Ed.), Tayyar Arı ve Mesut Hakkı Kaşın, Uluslararası Siyasette Doğu Akdeniz, 1. Baskı, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Vatandaş, S. (2018). Avrupa Birliği'nin Normatif Gücü: İnsan Hakları ve Demokrasi İdeali Bağlamında Bir Analiz. *Bilge Strateji*, Cilt 10, Sayı 19, ss. 149-176.

Yaycı, C. (2020). *Doğu Akdeniz'in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.

Extended Summary

EU's Normative Power in the Eastern Mediterranean in the Power-Interest Conflict: The case of Greece

In the 1978 work titled "Memories," authored by Monnet, the expression "Europe will be built on crises" is used. Dinan has stated that Greece's maritime trade fleet played a significant role during its EU membership period. It is important that Canbolat not only evaluates the EU as a "Europe of Values" but also defines it as both a political system and a welfare and security system. As is well known, the EU is quite different from other international organizations and has a comprehensive structure regarding the delegation of authority by nation-states in certain areas. Its policymaking and relationships with third countries also show significant differences. From this perspective, Manners defines the EU as a normative power. Normative power encompasses important approaches related to the rule of law, human rights, and sustainable peace. In the EU, which has 27 member states, Greece's policies in the Eastern Mediterranean, as discussed in this study, are being closely monitored. Looking at National Strategy Plans and evaluating some bilateral security agreements, there are attempts to produce independent policies from the EU as well as efforts to legitimize these policies through the EU. This presents a challenge for the EU. In a multi-actor structure like the Eastern Mediterranean, it is of great interest to see whether the EU's normative power-based approaches will be successful and whether Greece, as a member state, will adopt the EU's policies.

This study aims to contribute to the literature with an original work by analyzing Greece's claims and the EU's policies within the framework of determined issues through a qualitative research method that involves cross-reading primary and secondary sources. This study includes document analysis and case studies of selected countries. Although the moves made by regional countries in the context of international law and their interpretations of international law from their own perspectives as well as the volunteering of external actors to intervene, complicate the issue, the continuous focus on the Eastern Mediterranean in terms of proposed solutions is maintained. This approach is mentioned to help prevent potential tensions.

It is observed that the EU is attempting to implement normative power-based policies in the region and is striving to continue this process on the contrary all obstacles, the national interest-based approaches of member states, and the internal issues of regional countries. Nevertheless, the policies put forth by Greece are seen to complicate the EU's position in this regard, as Greece does not consider the solutions attainable through normative power to be sufficient. Additionally, the agreements made by these countries, namely Greece and Cyprus, with France and the United States are occurring independently of the EU, indicating a tendency to cling to national interests. It is important that they are avoiding sustainable and equitable solutions in this context. The Strategy Documents and official political views they develop within the Ministry of Foreign Affairs also point to this. However, such solution approaches are unlikely to be sustainable and equitable and they do not easily align with the EU's normative power approach. According to the United Nations Law of the Sea, Egypt, Israel, Palestine, Lebanon, Syria, Turkey, TRNC, GCASC and Greece are the rightful owners in the Eastern Mediterranean, if they respect the rights and obligations of other states. From this point of view, a solution that includes all these states should be focused on. An approach that includes the parties in the solution will have a high chance of success and will ensure that the EU's normative power-oriented approach is permanent and sustainable. From the EU's perspective, it will be a significant success despite the attitudes of the member states that prioritize their national interests.

The EU's normative power-focused approaches are emphasized. Despite the emergence of national interest-based policies by Greece, an EU member, past experiences and the EU's position on a wide range of issues suggest that a solution is not impossible. There are many historical examples to support this. When looking specifically at the Eastern Mediterranean, there are factors that necessitate cooperation. Considering the security of energy routes and the costs of natural gas extraction, it is clear that there will be a greater need for the EU's normative power principles of sustainable peace, sustainable development, and good governance. As a conclusion in the Eastern Mediterranean, which has turned into a multi-actor landscape, a solution that excludes the coastal states does not appear to be sustainable.

It should be explained to Greece and the Greek Cypriot Administration that a solution in the region will be in the interest of all countries. It should be kept on the agenda that the EU's ability to solve problems from the past to the present is still a promising issue. The EU's ability to solve crises should be used here as well. By putting national interests in the background, it will be in the holistic interest of the EU to transfer all coastal states to Europe with equitable sharing and sustainable and efficient means. Therefore, rather than approaches that include military solutions, the steps that the EU will take based on normative power will contribute to the solution of the problem; it will also serve a successful solution by protecting the interests of coastal states.